

Luis Ayaláról

Farkas Emil:

Nehéz elfogódottság nélkül írnom — a barátom. Equador küldte az életbe, hogy, mint annyi más költő, népének magyarázza meg a világ dolgait. S ő ezt meg fogja tenni, a világ egyféle megélésével — megszenvedésével.

Költő, a mosolygó emberek nehéz igazsága: a jószág jogán. Verseinek társadalmi indíttatása a kis népek költőit jellemző felelősségtudatról, a közösségi beszélés kényszeréről árulkodik.

Eszközei egyszerűek, főleg a természeti képekből építkező motívumokat ismétlődő megszólítások, ritmikus gondolati párhuzamok, tiszta költői látás emeli meg.

Magas hőfokon dobódnak elő kohójából a versek, ez „roncsolja”, egyébként nagyon erős valóságélményett, szürrealista elemekké.

Pár napja Moszkvában megkapta a Dom Druzsbü által a latin-amerikai fiatal íróknak alapított diplomát.

Egyik versében a hal, amelyik nem hal meg, a Szabadságot szimbolizálja. En hiszek az ő szabadságában. S hiszek abban is, Luis Roberto Ayalát a szabadság találta ki magának — hogy legyen egy ember, aki csak álmában emelt kezét a halakra.

ZALÁN TIBOR

Luis Alberto Ayala:

Nézd itt

(Mine agul)
Nézd itt vannak kövek nézd
Nem hazugság ez még csak
[nem is új nézd
Itt van víz nézd
Itt van fű s kaktuszok nézd
Vannak Emberek
s itt vannak csontvázak nézd
és nemcsak a temetőben nézd
Itt vannak női cipellők
combok
melltartók
megannyi fejfája a prostitúciónak nézd
Itt — Itt ebben a sarokban nézd
Karcolás van a vason
Itt vannak fülek nézd
Itt vannak szemek nézd
Itt is csakúgy mint amott —
[tudod? nézd
Itt vannak egerek patkányok
söt elefántok és oroszlánok nézd
Antennák és kerekék nézd
Itt vannak háborús fegyverek
[nézd és nézd
Itt van gyűlölet és a gyűlöletet
[nézd
Itt van éhség és az éhségek
[nézd
Itt
Itt van egy nép nézd
Ne nézd tovább
Elérkezett az idő reggelizni
ebédelni
vacsorázni
És igen valami még van
Végy magadnak te szegény
meghívlak s EREDJ!
[fordította: Zalán Tibor]

Luis Alberto Ayala:

Különös

(Curioso) **Géczi János:**
Különös
halat fogtam mely nem hal meg
egy falu zavaros folyójában
a csónaknak nincs kormányja
a hálót egyetlen szálból szőtték
három darabra tört kezében
[a vessző
Valami különös lehet lehetetlen
ebben a grandiózus mesében —
Hiszed?
Azután lemásztam
a partra
s belevettem magam
a vízbe
lábaim kezékké váltak
s kezeimről nem tudok
és nem tudok többet
Álom de
rettenetes álom volt
most fölébredtem és nem alszom
halat fogtam mely nem hal meg
ez a hal
a Szabadság!
(fordította: Zalán Tibor)

egy idő után

napok óta figyelek egy kopaszodó öreget
amint a rügyező fák árnyékában
lengeti kalapját
lepény nagyságú füleiről
csak lábadozó lábaira nézhetünk
kibiciklítettünk hozzá egy teára
amikor megkaptuk a hírt
az öreget börtönbe zárták
kiskorú rózsafákon elkövetett nemi erőszak miatt
a vulgarizmus nála is csak
mentőszolgálatot tett
hogy előbb nem ment neki
nem tehet róla
tulajdonképpen már előbb gondolt a rózsafákra
a lustaság azonban erősebb az érzéseknél
nehézre esett ceruzát, papírt ragadni
hogy kitűnő ötleteinket papírra vesse
így csak ügyesebb sejtjeinkben maradt meg
a sport
és az egzisztencializmus néhány fontos mozzanata
ilyenkor mikor írni akart
mindig oldalra fordítottam a fejemet
hogy a gondolatok egy pontba csoportosuljanak
bárhogy próbált ő is koncentrálni
a fejét csak földre kellett fordítani
az ellenkező irányba
ha odanéztem kiegészítette a nyakát
szégyelve, hogy ő is olyan hülye mint én
akárhányszor megirattuk vele
mindig tele volt hibákkal
csak ezért
bánatunkban berúgtunk
pedig a legjobb tollakat vásároltuk neki
nem is tudtuk
mikor ment el
szabadságra
azt mondták ott ölte meg
egy török
mert lefeküdt a feleségével
én is lefeküdtem volna vele
a török nők átlagon felüliek
jó a farmozásuk
hogy a jobb kéz szabályt nem tudják
azért a tanítási rendszerük a felelős

Bátyi Zoltán:

Radnóti sírjára szánom

Elvérzett egy álom.
Korhadt árok alján
csönd őriz egy lehullt fejet.
Koszorúját kihalt tábor
drótjai fonják,
himnuszát dúdol halkán
az erőtetett menet.

Vesna Parun:

Ablakok

Almodom zöld hajókról egy csendes kikötőben,
arról a partról ismeretlen tájon.
Valahol kutya ugat, nagyon messze. Országút vár
a ház előtt, türelmetlenül. Aranysórényű ló kapar
a befalazott udvaron. Nincs szél.

Ha felkapaszkodok a toronyba, látom a kerek égboltot
az alacsony felhőket. Egy fecskét és a gőzhajó füstjét.
Még távolabb a világ nagy lesz, különös.

Egy vörös erkély alatt, rózsafákon pihen az este.
(fordította: Futó György)

Hitem ikonfényű-anya

Kongatnak rám isteni hangok
én meg kódorgok bő havazásban
burkot növesztve akárha méhben
s zenébe botlok citerás jégbe:
nézhetem magam tükrök képében
de lehelek rá halotti fátylat

Magához emel lázam nagy anyja
ikonos fényű holdam madonnám
tápadok majdan vézna testéhez
anyja mellére csecsemő ajka
s hull hóhullásom hull tejfehéren
főlétek feszül anyám magánya

Röhögök bőve úrbéli tájra
rophiatok láncot szoknyás harangok
szűllem testébe visszahúzódom
virrasztok benne embriókéken
s apad és dagad mint a nők méhe
föld fölött anyám holdas szép arca

Shakespeare: Julius Caesar

Aki a Szegedi Nemzeti Színházba a Julius Caesar kedvéért megy el, az elsősorban egy valamire kíváncsi. Arra, hogy hogyan valósul meg a színen rendező és színész együttes munkájának eredményeként az emberiség örök problémája: a történelmi személyiség és a társadalom viszonya. A történelmi személyisége, aki Shakespeare vívó, önmagát folytonosan kívülről figyelő és elemző, gyarló tulajdonságokkal is rendelkező — ember.

A sztori ugyanis minden irodalmat, színházat kedvelő számára ismert. A republikánus Brutus és szövetségesei az állam érdekeit szem előtt tartva megölik Caesart, a központosított monarchia hívét. A történelmi viszonyok azonban nem a köztársaság létrehozását kívánják, a helyzet a Caesar-pártiaknak, Antoniuséknak kedvez. Brutuséknak elszigetelődnek a néptől, amelyek szabadságát meg akarják menteni.

A katarzist is átélte már mindenki, olvasmányélmény, film, színdarab hatására. A katarziskeltés viszont a színészek és a rendező számára új módszereket, lehetőségeket kínál. Olyanokat, amelyek alapján vizsgálhat az egész kollektíva és bizonyíthat az egyéni színészteljesítmény. Ahogyan Léner Péter, a Julius Caesar rendezője mondta: ebben a műben találkozhat a társulat azokkal a nagy feladatokkal, amelyek mélyítik tudását, gazdagítják tapasztalatát és alkalmassak arra, hogy mind a művész önmagát, mind a közönség a színházat megmérje.

A Julius Caesarban a Szegedi Nemzeti Színház gárdája megméretett, és nem találatot könnyűnek. A címszerepeket fiatalok játszották, fiatalosan. Még nem teljesen kiforrott színészek álltak elének, épp ezért néhol kritizálni is lehetne, de ez a teljesítmény egészét vizsgálva most nem elsődleges. Fiatalok, fiatalos névvel és lendülettel játszották

szerepüket, élethűen, hiszen azok a történelmi személyiségek, akiket megformáltak, sem voltak tettük elkövetésekor idősebbek. Nem csalódtunk ifj. Ujlaky László játékában, akinek alkata is segített a vívó Brutus alakításában. Egyénisége új vonással is gazdagította szerepét: Brutus emberiség megváltóvá, kicsit Krisztus-szerűvé tette. Nagyszerű volt Verebes István Cassius szerepében! Brutus igazi ellentétének és barátjának megformálásában őt is alkata segítette: forrt, kavargott körülötte a levegő. Jó volt Szendrői Iván Antoniusa, a köpönyegforgató, demagóg, de eszméért harcolni kész Antonius. Igazi tehetségét a halott beszéd elmondásakor villantotta meg. Az inkább cím-, mint főszereplő Kovács János (Julius Caesar) alakítása viszont erőtlennek tűnt — összehasonlítva az ifjabb generációval. A kisebb szerepekben remekeltek még Nagy Zoltán (Cassia), Kátay Endre (Decius Brutus) és Rácz Tibor (Octavius).

A színészi játék mellett dicséret illeti a rendezést. Shakespeare nagy horderejű eszméket kifejező politikai drámáinak van egy — a mondanivalóhoz képest látszólag mellékes — tartozéka is: a vér, a haláltusa. Nos, Léner Péter nem hagyta ki, sőt: a díszletek (Jánosa Lajos m. v. munkái), a véres drapériák, a fényvillódzások, a halálhörgések fokozták a drámaiságot, de nem tették — szerencsére — krimiszerűvé. Nem voltak tömegjelenségek, mégis jelen volt a nép: hol a hangfelvételek, hol a véres függöny hasadékaiból bukkantó fejek, hol a vastraverzról beszélők érzékeltették ottlétét. Ötletesen oldotta meg a rendező a csatajelenetet a drapéria résein benyúló fegyverekkel.

Egyszóval: jó volt az összehatás, az apróbb csúszásokat leszámítva. Shakespeare világírő drámája otthonra talált a szegedi színpadon is.

FEKETE KLÁRA

A Mozgó Világ Szegeden

A JATE KISZ-klubjának meghívottjaként Szegeden töltöttem egy estét a Mozgó Világnak, a KISZ Központi Bizottsága folyóiratának szerkesztői — együtt jöttek munkatársaikkal, szegediekkel és nem szegediekkel, költőkkel, prózaírókkal, kritikusokkal, előadókkal. Voltak ott rádiósok is — vendéglátók, egyetemisták alig. Hogy mi oka volt ennek, nem tudom; a Mozgó első hasonló „vidéki” estje Salgótarjánban, ipari tanuló és szakmunkások körében igazi est volt. (Csak egy megjegyzés a „vidékekhez”: riporterünk eljött s nem lejtött Szegedre.)

A szegedi Mozgó-est üres szék-sorai rossz szervezésre és érdeklődéshiányra mutatnak. Hogy távolmaradtak azok is, akik nemrégiben kifüggesztett plakáton kérdőjelezték meg egy klubbeli est költőit? Jól tették. Tünet viszont, hogy egy, az érdeklődésnek mindjobbban középpontjába kerülő fiatal magyar irodalmi folyóirat itt-ott „nem szám”.

Kulin Ferenc, a Mozgó főszerkesztő-helyettese arányosan tagolta az estet, a rádiósok műsoridejét, jutott idő a művekre is, a vitára is. Elsőként szegedieként aposztrofált költők: Géczi János, Zalán Tibor és Zelei Miklós versei hangzottak el időnként indiszponált előadókól — trisztóen szakítva meg a sort Bereményi Géza és Csaplár Vilmos szövegeivel. Míg Géczi, Zalán és Zelei verseiről alig esett szó, Bereményi és Csaplár prózarészletei hasznos alapul kínáltak a vitához. Prózájuk intellektuális, jogos hangsúlyt kapott a sokszor üresjáratú, vagy szerte-futó vitákban. Csaplár és Bereményi kérdésselvetései — ez ki-világlott — az erkölcsi és fogalmi zűrzavar, be nem vetett cselekvésképeség általános tüneteinek kérdései. Újbóli megfogalmazásukon, „lefordításukon” sajnos kevésszer jutott túl az eszmecsere.

A vitavezető Kulin Ferenc viszont imponáló következetességgel irányította, fogta össze a kritikusok párbeszédét — lassanként kialakította a kontaktust a hallgatósággal. Agárdi Péter, Kulcsár Szabó Ernő és Szilágyi Ákos mellett negyedik kritikusként szólott a Mozgó Világ két esztendejéről, nehézségeiről és törekveiről.

A kerekasztalnál ülők személyükön a Mozgó Világ kritikai törekvéseinek reprezentánsai is: Szilágyi az elméleti megközelítések lehetőségeit kutatja, Kulcsár Szabó egy gyakorlatibb leíró-kísérelt részese, míg Agárdi az irodalom életanyagával való szorosabb kapcsolata segítségével vetette fel az irodalom lényegét érintő kérdéseket. Bár Szilágyi többször is a teória területére tévedt, regényprognózisa kevésbé volt meggyőző, mint Kulcsár Szabó megnyilatkozásai, amelyek hazudtolták a tételt: a szerkezet felőli vizsgálódás formalizmus-hoz vezetne. Véleményét, mint a nemzedékek viszonyát és az életanyag, a korérzés kérdéseire mutató Agárdi Péterét — vitakész álláspontjuknak, felfogásuknak fedezete hitelesítette.

Az egyetemisták jegyzetelnek — próbálta megindítani gondolatát az est riportere; a kérdező egyetemisták gondolkodtak is, ha a kérdések néhány sor el is szálltak egymás mellett. Szó esett a folyóirat és az olvasók viszonyában oly fontos közvetítőelemről, a terjesztésről is, a példányszám, a terjedelm nehézségei mellett. Talán a terjesztés elégtelensége a fő oka annak, hogy a Mozgó Világot még mindig kevesen ismerik. A terjesztés a posta és a szerkesztőség dolga. A Mozgónak az irodalmi érdeklődésbe való beépülését egy figyelmesebben szervezett szegedi találkozó azonban jobban elősegítette volna.

— esapody —